

# **Moo Pak**

Col·lecció Raigs globulars

(4)

**R**



**Moo Pak**  
**Gabriel Josipovici**  
Traducció de Ferran Ràfols

**Raig verd**  
*editorial*

Primera edició: octubre 2012

*Moo pak* © Gabriel Josipovici 1994  
© de la traducció de l'anglès, Ferran Ràfols  
© d'aquesta edició, Raig Verd Editorial, 2012

Disseny de la coberta: Noemí Giner  
Disseny editorial: Ana Varela  
Corrector: Gerard Malet

Publicat per Rayo Verde Editorial S.L.  
Comte Borrell 115, àtic 2a  
Barcelona 08015  
raigverd@raigverdeditorial.cat  
www.raigverdeditorial.cat

Impressió: Romanyà Valls - Capellades  
Dipòsit legal: B-28409-2012  
ISBN: 978-84-15539-40-7  
BIC:FA

Impress a Espanya - *Printed in Spain*

Un cop llegit el llibre, si no el vols conservar, el pots deixar a l'accés d'altres, passar-l'hi a un company de feina o un amic que li pugui interessar. En el cas de voler llençar-ho (cosa impensable), feu-ho sempre al contenidor blau de reciclatge de paper.

L'editorial expressa el dret del lector a la reproducció total o parcial d'aquesta obra per a ús personal.





*Per a la mare*





*Jo plorar allà. —Bertrand*



## Moo Pak

Dimarts vaig rebre una nota d'en Jack Toledano en què em proposava de trobar-nos avui a l'Star and Garter de Putney a l'hora de sempre, va escriure en Damien Anderson. Estic acostumat a aquesta mena de notes. A en Jack no li cal especificar l'hora. Si jo no puc, surt a passejar tot sol, però sempre miro de ser-hi, perquè no hi ha res millor que fer una passejada amb en Jack Toledano. Londres és un paradís per al passejador, diu, però has de saber on anar. París és per al *flâneur*, diu, i en canvi Londres és per al caminador. L'única manera de pensar, diu, és assegut en una taula, però l'única manera de parlar és mentre camines. Potser pensar no és la paraula, diu, i el que vull dir és que l'única manera de fer una cosa que faci pensar els altres és assegut en una taula amb una màquina d'escriure davant. Jo no en sé gaire, de pensar, diu, però si tinc una màquina d'escriure davant i un bon feix de fulls DIN A4 a la dreta sí que puc, si tot va bé, simular el pensament i estimular el pensament. Ell abomina els processadors de text. Diu que són l'apoteosi còmica del famós comentari de Villiers de l'Isle Adam, que ara faria: «Escriure? Ja ho faran els processadors de text per nosaltres». La gent es passa el dia intentant-me convèn-

cer que deixi la màquina d'escriure i em compri un Apple, un Macintosh, un Toffee o alguna cosa d'aquestes, em va dir mentre caminàvem per Hampstead Heath el juliol passat. Em volen convèncer que amb una cosa d'aquestes ja no em caldrà tornar mai al principi de la pàgina si cometo un error, que n'hi ha prou d'eliminar la paraula o la frase ofensiva i substituir-la per una de nova i millor. No s'adonen, va dir, que res no m'agrada tant com posar una pàgina nova a la màquina d'escriure i tornar a començar de cap i de nou. De fet, va dir, és l'únic que m'agrada d'escriure, tota la resta és angoixa i feina d'escarràs. No s'adonen, va dir, que per a mi omplir per primera vegada el full en blanc és un acte tan espordidor i tan desesperat que només sóc capaç de fer-lo perquè l'alternativa encara és pitjor. Hi ha d'haver alguna manera millor de fer les coses, va dir aquell dia al parc, però desgraciadament no l'he sabuda trobar mai. I per això, va dir, és un plaer tan gran posar un full en blanc a la màquina d'escriure i limitar-me a copiar el que ja he escrit, tret de la paraula ofensiva, la frase ofensiva. Tal com jo treballo, va dir, i si em dius que és una bogeria t'hauré de donar la raó, creu-me que he buscat altres maneres, però aquesta és la que em surt de forma natural i sembla que ho hagi de fer així, tal com jo treballo l'únic moment en què la feina és mínimament suportable és quan he de començar de cap i de nou des de dalt de tot de la pàgina i simplement copiar el que ja he escrit, tret de la paraula ofensiva, la frase ofensiva. És estranya, l'autoritat que després el que acabes d'escriure enmig de dubtes i desesperació un cop ho tens mecanografiat en una pàgina al teu costat, va dir. Però quan intento explicar-ho als que proven de convèncer-me que em passi a un Apple o un Macintosh, va dir, em miren com si fos boig. És evident que ells confien molt més en si mateixos que no pas jo, va dir, i també és obvi que tenen molt més clar del que mai no ho tindré jo

què és el que volen dir, i que ho poden picar als seus Toffees o Apples o el que sigui que tenen i mirar com apareix a la pantalla. D'aquesta manera pots jugar amb les paraules i les frases, diuen, pots seure i jugar amb les paraules i les frases. Però jo no vull jugar amb les paraules i les frases, va dir, de seguida que em posi a jugar amb les paraules i les frases ja no podré avançar gens i estaré cada vegada menys segur de quina de les múltiples possibilitats que tinc davant és la que més em convé, i en acabat estaré cada cop menys convençut de què vol dir convenir més i de què pretenia fer quan m'hi he posat i probablement acabaré colpejant la pantalla, pres per la frustració i la desesperació. Va ser per això que vaig deixar d'escriure a mà, va dir aquell dia a Hampstead Heath, va ser per això que em vaig passar a la màquina d'escriure. En l'època en què escrivia a mà, va dir, em passava tot un dia jugant amb una frase o potser amb un paràgraf, el girava d'aquesta manera i d'aquesta altra, i quan finalment aconseguia que sonés com volia ja era tard i estava baldat, però almenys plegava amb la sensació agradable d'haver aconseguit una cosa petita però significativa. Malgrat tot, l'endemà, va dir, quan me'l tornava a mirar m'adonava que estava mal escrit, que era deslloriat i incoherent i que l'únic que m'havia fet pensar que havia aconseguit alguna cosa era el cansament. De manera que tornava a començar de cap i de nou i en acabar el dia tenia la sensació que potser no havia arribat gaire lluny però que una mica sí que havia avançat, i l'endemà me n'adonava, i així anar fent. Va ser per això que vaig deixar d'escriure a mà i vaig aprendre a picar a màquina. Amb una màquina d'escriure has de tirar endavant, has de continuar picant, i això em va salvar. Si ara em passés a un processador de text, va dir, tornaria a començar. Em passaria el dia movent paraules i frases i no avançaria mai més enllà del primer paràgraf. El que vaig constatar des de bon principi, va dir, és

que l'única manera de descobrir què era el que mirava de dir, el que mirava de fer, era tirar endavant. Si em quedava al primer paràgraf, va dir, la cosa no milloraria i no arribaria a esbrinar mai com podia millorar. Només l'últim paràgraf et pot dir si vas fer bé el primer, va dir, només l'última paraula pot donar sentit a la primera. El *mot juste* no existeix, va dir, almenys no existeix fins que tot el llibre és més o menys *juste*. La recerca del *mot juste*, va dir, porta a l'excés d'escriptura, a l'ensopiment i a la terrible proliferació dels adjectius. L'adjectiu és l'enemic més gran d'un escriptor. La gent que no sap escriure ni sap pensar i que en canvi es pensen que adoren la literatura estan enamorats dels adjectius, va dir, per a ells la literatura és sinònim d'adjectius, es passen la vida immersos en un bany d'escuma fet d'adjectius. Jo, en canvi, va dir, sóc incapaç de llegir els llibres farcits d'adjectius. Em regiren literalment l'estómac, va dir. Els adjectius i tota la resta de *mots justes* se m'entravesen a la gola i em regiren l'estómac. No té res a veure amb el gust, va dir, és una qüestió de metabolisme i fisiologia. Almenys en això no estic sol, va dir. Els millors escriptors saben que els adjectius són la mort de la narració. És per això que Raymond Chandler no escriu: «Vaig entrar a l'habitació. A terra hi havia una catifa enormement gruixuda feta d'etcètera que etcètera». El que escriu és: «Vaig entrar a l'habitació. La catifa em va fer pessigolles als turmells». La vella Olympia semiportable que havia comprat de segona mà trenta anys enrere i amb la qual havia escrit d'aleshores ençà feia anys que semblava que havia arribat al final dels seus dies, va dir en Jack, i un dia vaig decidir que havia arribat l'hora de passar-se a la màquina elèctrica. L'home de la botiga em va ensenyar una pila de models, va dir, i jo només li vaig fer una pregunta: És silenciosa? Li vaig dir que per treballar necessitava un silenci absolut i que el brunzit d'una màquina elèctrica em faria parar boig, va dir.

El venedor em va assegurar que el model que em recomanava era el més silenciós que s'havia fet mai, i el va endollar perquè ho comprovés jo mateix. I era cert, va dir, allà a la botiga semblava que no fes gens de soroll. Però quan me'l vaig endur a casa, el vaig instal·lar a l'estudi i em vaig asseure a treballar, segurament perquè el meu estudi és molt més silenciós que no pas la botiga de màquines d'escriure, vaig sentir un brunzit sord que començava tan bon punt connectava la màquina i que desapareixia tan bon punt la desconnectava. Vaig estar unes quantes setmanes mirant d'ignorar el brunzit, va dir aquell dia a Hampstead Heath, però al final vaig haver de reconèixer que sempre el sentiria i que seria del tot incapaç de treballar mentre aquella remor persistís. I la màquina no només brunzia, va dir, sinó que també hi havia un llum vermell que s'encenia quan l'endollaves, i cada vegada que feia una pausa i intentava pensar com havia de continuar veia la llum vermella i acusadora que em recordava que m'havia aturat. Vaig acabar odiant-la, aquella llum, va dir, vaig acabar tement-la. Al començament mirava de fer un esforç i ignorar-la, perquè sabia que un cop m'aturés la veuria i em costaria molt de continuar, però és obvi que ja la veia subliminarment mentre feia l'esforç, de manera que em passava el dia lluitant contra la consciència d'aquella llum vermella, i la meua obra, no és gens estrany, se'n ressentia. Sentia alguna cosa més que alleujament, va dir, quan tancava la màquina i sabia que la llum havia deixat de brillar. Després vaig intentar tapar-la amb cinta de carrosser i vaig intentar silenciar el brunzit omplint-me les orelles de cotó fluix, però sempre vaig ser conscient que rere la cinta de carrosser hi brillava la llum i vaig descobrir que em resultava força impossible confegir dues frases dignes consecutives amb les orelles plenes de cotó fluix. Al final, va dir, vaig tornar la màquina a la botiga i vaig desenfundar de nou la meua vella Olympia

semiportàtil, i d'aleshores ençà me n'he sortit amb ella, per coixa i bronquial que sigui. Diu que des que va començar a treballar de forma habitual amb la màquina d'escriure sovint ha provat d'escriure amb ploma o amb llapis, convençut que hem de ser capaços d'escriure en qualsevol circumstància que ens trobem, però no ha servit mai de res. Amb una ploma a les mans, diu, formes les lletres, estàs massa a prop del teu cos i les lletres es converteixen en gargots, les paraules no volen sortir i el ritme que tan necessari resulta per a l'escriptura desapareix. Només una màquina d'escriure passada de moda pot satisfer les meves necessitats específiques, diu, només un instrument com aquest em pot donar el ritme i la distància necessaris per fer el que he de fer. El processador de textos i la ploma, diu, són alhora massa distants i massa propers, i no tens mai la sensació d'estar avançant que sí que tens quan treus una pàgina de la màquina d'escriure i la deses sobre totes les altres pàgines que has escrit i en poses una de nova i també la comences a omplir. Escriure, diu, és un mitjà per escapar d'un mateix, alhora que també és un mitjà per al descobriment. No pots descobrir res si no et deixes anar, i ni el processador de textos ni la ploma et permeten deixar-te anar. Quan ja era molt gran, Borges va venir a Londres, va dir mentre passejàvem per Kew Gardens un dia de la primavera passada, i va respondre a preguntes en públic a l'Institut of Contemporary Arts. Les preguntes s'havien de fer per escrit i s'havien d'enviar amb anterioritat, per tal que les poguessin llegir a Borges i ell pogués decidir quines volia respondre. Una de les preguntes era per què no escrivia mai sobre dones, si era perquè no hi pensava mai. Al contrari, va respondre Borges, ell pensava constantment en dones, de fet escrivia, va dir, per poder-hi deixar de pensar. És per això que una ploma o un processador de textos no serveixen per a res, va dir en Jack Toledano aquell dia a Hampstead He-



ath, amb una ploma o un llapis no et pots escapar de tu mateix i de les teves fantasies, i per què s'escriu, si no és per escapar de la presó del jo i de les seves banalitats? Les plomes són per als novel·listes victorians, i els processadors de textos per als postmoderns enjogassats. Però si alguna cosa sóc, va dir, és modern, ni un victorià sentimental que disfressa les seves fantasies amb trames absurdes i melodramàtiques ni un postmodern sentimental i cínic que vol que sembli que no té sentiments i que l'únic que pretén és jugar amb totes les tradicions possibles, impressionar els seus iguals i satisfer el seu editor, un peix gros que li ha pagat una bestreta extravagant, i que de fet es mor de ganes de fer totes aquestes coses però que evidentment també vol escriure un llibre que faci que el món l'adori i li atorgui la corona de llorer. Però per al que jo em proposo, la màquina d'escriure, la vella màquina d'escriure manual, és l'única eina vàlida. La màquina d'escriure, va dir aquell dia a Hampstead Heath, és un dels grans invents de l'esperit humà, com la bicicleta, que es va inventar més o menys a la mateixa època. De petit, en Jack acostumava a anar molt en bicicleta, va dir, i de jove també. Però anar en bicicleta és per a estudiants i enamorats, va dir, és per als que de nit ja s'han dit tot el que es volien dir i de dia només volen visitar esglésies plegats i cansar-se plegats i acabar plegats en tavernes desconegudes. Passejar, en canvi, va dir, és per als amics. Nosaltres hem passejat junts per Hampstead Heath i per Wimbledon Common, hem creuat el Hyde Park i Kensington Gardens, Holland Park i Battersea Park, hem seguit la vora del riu des de Putnam fins a Kew, i l'hem seguit de Festival Hall fins a Tower Bridge, i hem seguit el canal de Limehouse a Regent's Park (pujant breument a la superfície a Islington), hem passejat pels parcs de Greenwich i Richmond, i per Epping Forest. No hi ha cap manera millor de passejar, va dir, que fer-ho en un parc o un

prat londinenc, perquè no tens cap necessitat de passar-te el dia consultant mapes, com sí que passa si camines per Escòcia o al llarg de la muralla d'Offa, i no cal que vagis carregat amb aigua i menjar, perquè pots sortir a passejar i si mai et sembla que et cal un descans sempre hi ha bancs a l'abast i no cal que seguis a l'herba i et mullis els pantalons ni que acabis ple formigues que se t'enfilen per la cama i et piquen a llocs de difícil accés. Alhora, diu, a diferència de les passejades que et veus constret a fer en ciutats com ara París o Nova York, pels parcs i prats de Londres hi pots caminar a bon pas, la mena de pas que fa circular la sang, i res no propicia tant una bona conversa com un pas viu i una circulació saludable de la sang. Potser Nietzsche en feia un gra massa, va dir, com en feia un gra massa de tot, quan insistia que els únics pensaments que valia la pena retenir eren els que et venien mentre passejaves, i que el problema de Descartes i de Kant era que no aixecaven mai el cul de la cadira. Jo, personalment, diu en Jack, no sé què vol dir, això de pensar, tant és si camino com si estic assegut, però sé que l'única manera que tinc de fer alguna cosa que faci pensar els altres és seure a la taula davant la màquina d'escriure i que l'única manera de parlar és passejant. Una bona conversa, diu, hauria de consistir en un seguit de paraules alades, de paraules que s'enlairen de la boca d'un dels parlants i aterren al pit de l'altre, però les paraules són tan lleugeres que de seguida tornen a emprendre el vol i desapareixen per sempre. No és cert que primer formulem els pensaments, que després els polim i que finalment els deixem anar, va dir. Si fos així mai no arribaríem a parlar. Els deixem volar, diu, i a vegades en el seu deixant hi apareix alguna cosa valuosa i a vegades res. És per això que els torns de preguntes que hi ha al final de les conferències són tan esgarrifosos, diu, perquè tothom ha anat pensant preguntes molt abans de tenir l'oportunitat de formular-les,

mentre que a la vida real no es dóna cap lapse de temps entre el desig de preguntar i l'acte de la pregunta. Les coses van millor quan dos amics seuen a taula, diu, o s'escarxofen en unes butaques. L'aire familiar de l'habitació, diu, i el fet que fa molt que es coneixen són factors que ajuden a fer fluir la conversa. Són amics, diu, perquè tenen molt en comú, moltes coses assumides i no dites, i com que tenen molt en comú el seu pot ser un debat genuí, mentre que el conferenciant i els seus interlocutors no comparteixen cap suposició prèvia, cosa que vol dir que entre ells sempre hi haurà malentesos. Però millor que no pas seure en una taula, millor que no pas seure en una habitació familiar, diu, és caminar costat per costat en espais oberts relativament plans. Quan dos amics han sortit a caminar, diu, i un d'ells diu una cosa a la qual l'altre no té ganes de respondre, o fa una pregunta per a la qual l'altre no té resposta, el silenci que segueix no és un silenci *feixuc*, no és un silenci *agressiu*, no és un silenci *incòmode*, perquè el ritme del passeig fa que la pregunta s'alimenti a si mateixa i el silenci deixa de ser un silenci *de buidor*, deixa de ser un silenci *de negoció*, i es converteix en un silenci *actiu*, un silenci *viu*, mentre la pregunta s'estén pel cos tant de qui l'ha formulada com de qui l'ha rebuda i el ritme del passeig la transforma lentament fins que troba resposta, tant si és en forma d'una altra pregunta com potser d'alguna mena d'explicació. Dues persones no poden caminar juntes i estar enfadades, diu. Si estan enfadades és que en realitat no caminen juntes, caminen soles, encara que ho facin l'una al costat de l'altra. Se'n veuen sovint, d'aquests duets solitaris, diu, i normalment són parelles sexuals, a vegades pares i fills, però gairebé mai amics. L'amistat és la possessió més valuosa, diu, perquè l'amistat no demana res, no reclama res. Els que més excel·leixen en l'amistat són els que ja han resolt les seves necessitats més profundes en una altra banda, amb les parelles

sexuals, la feina o els fills. La gent que mira de satisfer les seves necessitats més profundes a través de l'amistat, en canvi, inevitablement acaben sense tenir-ne cap ni un, d'amic. És l'únic aspecte en què no estic d'acord amb Proust, diu, perquè la seva ànsia per donar a la soledat, al desig sexual i a l'art el pes que els pertoca fa que se senti obligat a disminuir dràsticament la importància de l'amistat i de la conversa entre amics. Evidentment, diu, hi ha situacions en què Proust té raó. Tots hem conegut exemples de suposats escriptors que es passen el dia xerrant i no arriben mai a fer res. Però sospito que en aquests casos la solitud tampoc no hauria donat resultats, i sospito que quan es lliuren a l'hàbit que Proust tant desaprova tampoc no estan parlant amb un amic, de fet parlen amb si mateixos aprofitant que tenen algú davant. També sospito, diu, que Proust, a desgrat de les descripcions meravelloses que fa de les passejades d'infància, i són descripcions que no s'han superat, de gran no va anar mai a fer cap volt amb un amic. Si ho hagués fet, diu, no hauria dit el que va dir, perquè no hi ha res tan estimulants com una bona passejada amb un bon amic, t'alces de la taula a última hora del matí buit i esgotat, i passejar sol gairebé mai no serveix per res que no sigui aclarir-te el cap, mentre que una passejada amb un amic et fa tornar a la taula amb una percepció renovada de les teves pròpies possibilitats o de les possibilitats del material que anteriorment t'havia fet arribar a aquell grau de desesperació. Evidentment, diu, quan les coses van bé no hi ha res com una passejada solitària perquè tot continuï avançant, però les coses rarament van bé, o no duren gaire, i aleshores una passejada solitària no serveix de res, normalment només serveix per empitjorar-ho tot, i necessites sentir que tens algú en qui pots confiar, algú que et dóna per sabut, algú amb una vida i unes experiències pròpies que camina al teu costat. Pascal no va anar mai tan er-

rat, diu, com quan comenta que tot el patiment del món prové de la incapacitat de la gent per quedar-se en silenci a la seva habitació. Pascal m'encanta, diu, però m'encanta pel seu estil i la seva manera de fer, no per les seves opinions. Perquè no hi ha res que indueixi menys el pensament i la felicitat que seure en una habitació tancada. Quan pensem en l'acte de pensar, diu, tenim als ulls la imatge d'*El pensador*, de Rodin, un home immens i solitari que seu amb la testa grossa i sàvia sobre la mà grossa i sàvia i esguarda profundament el seu interior. No necessitem Gilbert Ryle, diu, per demostrar que això no és altra cosa que la manera com s'imaginen que deu ser el procés de pensar els que no han tingut un sol pensament a la vida. És una imatge magnífica, diu, precisament perquè encarna un mite. Però quan jo poso el cap sobre la mà i miro endins, diu, l'únic que acostuma a passar és que m'adormo. L'així dit pensament pur no existeix, diu, només hi ha intuïcions sobtades, una agitació de la sang a la qual t'has d'escarrassar a donar forma, posar en paraules. Tot sovint no te'n surts. O bé no trobes paraules, o en trobes però no són les paraules que escauen al sentiment que has tingut. Això no vol dir que tot plegat sigui purament subjectiu, diu, quan la sang se't remou d'aquesta manera saps perfectament que t'ha colpit alguna cosa que no ets tu, tot i que és pràcticament l'únic de què pots estar segur. No passejo amb tu per pensar, diu, passejo amb tu per parlar. Però si la passejada és bona, quan torno a casa i m'assec a la taula, el que abans era opac es fa clar de cop i volta, el que abans era matusser de cop i volta es fa elegant, el que abans era prolix i desmanegat de cop i volta troba la claredat i la concisió. Sols en una habitació, amb el cap a les mans, diu, perdem del tot la noció de qui som i de què és realment el que volem. Només si ens aventurem a l'exterior, si ens posem a prova davant de la ciutat i dels seus parcs, davant dels nostres amics i dels seus